

साहित्यकार शिशिर शर्मा: जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको विश्लेषण र मूल्याङ्कन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
रामस्वरुप रामसागर बहुमुखी क्याम्पस जनकपुर
स्नातकोत्तर तहअन्तर्गत नेपाली विषयको
दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका निम्ति प्रस्तुत

शोध-पत्र

शोधार्थी

शम्भुप्रसाद पण्डित
शैक्षिक सत्र (२०६४-२०६६)
क्याम्पस क्रमांक : ३८/२०६४
अन्तिम परीक्षा क्रमांक : १४०२२०
त्रिवि दर्ता नं. : ३३-०४५९४१-५
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
रामस्वरुप रामसागर बहुमुखी क्याम्पस
जनकपुर नेपाल, २०६७

साहित्यकार शिशिर शर्मा: जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको विश्लेषण र मूल्याङ्कन

शोध निर्देशक
तीर्थराज थापा

शोधार्थी
शम्भुप्रसाद पण्डित

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय रामस्वरूप रामसागर बहुमुखी क्याम्पस जनकपुर स्नातकोत्तर तहअन्तर्गत नेपाली विषयको दोस्रो वर्षका छात्र शम्भु पण्डितलेसाहित्यकार शिशिर शर्माको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको विश्लेषण र मूल्याङ्कन विषयमा गर्नु भएको शोध मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । उक्त शोधपत्र आवश्यक मूल्यांकनका लागि सिफरिस गर्दछु ।

.....
तीर्थराज थापा

मिति २०६८ चैत्र १७ गते

शोध स्वीकृति पत्र मूल्यांकन समिति

मूल्यांकन समिति	नाम	हस्ताक्षर
१. निर्देशक	तीर्थराज थापा	.....
२. विभागाध्यक्ष	डा. स्थीरप्रसाद पराजुली	.....
३. वाट्य परीक्षक	सह. प्रा. बलराम दाहाल	.....
४. सदस्य	उप प्रा चन्देश्वरलाल कर्ण	.....

मिति २०६८/१२/२१

कृतज्ञता ज्ञापन

अनुसन्धान सधै चलीरहने एउटा निरन्तर प्रकृया हो । यस क्रममा भाषिक र साहित्यिक क्षेत्रको अनुसन्धान अभै कठिन र गहन कार्य हो । स्नातकोत्तर तह पूरा गर्न गरिने अनुसन्धानलाई लघु अनुसन्धान पनि भनिन्छ । यस क्रममा साहित्यकार शिशिर शर्माको जीवनी व्यक्तित्व र कृतित्वको विषयलाई लिएर लेखिएको प्रस्तुत अनुसन्धानले अनुसन्धानका सबै पक्षलाई समेटेको छ ।

मलाई यस शीर्षको अनुसन्धान गर्न स्वीकृति दिने रा.रा. बहुमुखी क्याम्पस परिवार र नेपाली विभागलाई हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । आफ्ना सबै परिचय उपलब्ध गराइदिने शोध नायक शिशिर शर्माको म ज्यादै ऋणी छुँ । शोध कार्यमा मलाई निर्देशन गर्नुहुने आदरणीय गुरु तीर्थराज थापा प्रति म धेरै आभारी छुँ । त्यस्तै मेरो शिक्षादीक्षामा सधै चिन्तित रहने आदर्णय पिता हरिप्रसाद पण्डित र माता लक्ष्मीमाया पण्डितका म आजीवन ऋणी छुँ । मेरो पठन पाठनमा सधै सहयोग गर्ने प्यारा भाइ सुवास पण्डितले पनि धेरै गुन लगाएका छन् । मलाई घराएसी भन्कट्बाट मुक्त गराएर अद्ययन अद्यापनमा संलग्न रहन सधै प्रेरण दिने मेरी अर्धांगीनि कोपिलदेवी पण्डित र प्यारी छोरी सुलोचना पण्डित तथा प्यारा छोरा सुदुर्लभ पण्डितलाई पनि धेरै धेरै साधुवाद छ । प्रत्यक्ष एवं अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्ने सबैमा आभार प्रकट गर्दै रा.रा. बहुमुखी क्याम्पस नेपाली विभाग समक्ष मूल्यांकन विमित्त प्रस्तुत गर्दछुँ ।

शोधार्थी

.....
(शम्भुप्रसाद पण्डित)

विषयसूची

परिच्छेद एक

शोध-परिचय

शीर्षक	पृष्ठ
१.१ शोध शीर्षक	१
१.२ शोध प्रयोजनस	१
१.३ शोध परिचय	१
१.४ शोध समस्या कथन	३
१.५ शोध कार्यको उद्देश्य	३
१.६ पूर्व कार्यको पमीक्षा	४
१.७ औचित्य र महत्व	७
१.८ सिमाकंन	७
१.९ सामग्री संकलन विधि	८
१.१० शोध पत्रको रुपरेखा	८

परिच्छेद दुई

जीवनी र व्यक्तित्व

२.१ शिशिर शर्माको जीवनी	९
२.२ व्यक्तित्व	११

परिच्छेद तीन

कविताको सैद्धतिक चर्चा

३.१ कविताको परिभाषा र परिचय	२३
३.२ कविताको विधागत वर्गीकरण	२३
३.३ कविताका तत्वहरु	२४

परिच्छेद चार

शिशिर शर्माका सहित्यिक कृतिहरुको विश्लेषण

४.१ अस्तित्वको खोजी कविता संग्रहको विश्लेषण	३१
४.२ भाव तत्व	३४
४.३ बुद्धितत्व	३४

४.४ कल्पना तत्व	३५
४.५ संरचना	३५
४.६ लय विधान	३५
४.२ मास्टरको कोट कविता संग्रहको विश्लेषण	३६
४.२.१ प्रकृति सहज चित्रण	३८
४.२.२ प्रतीकात्मक	४०
४.२.३ भाव तत्व	४१
४.२.४ बुद्धि तत्व	४२
४.२.५ कल्पना तत्व	४३
४.२.६ संरचना	४३
४.२.७ भाषा शैली	४४
४.२.८ शीर्षक	४४
४.३ मेरी छोरीको देश कविता संग्रहको विश्लेषण	४५
४.३.१ प्रकृति चित्रण	४८
४.३.२ मानवता	५०
४.३.३ प्रतीकात्मकता	५२
४.३.४ श्रृंगारिकता	५३
४.३.५ भावतत्व	५३
४.३.६ कल्पना तत्व	५४
४.३.७ बुद्धितत्व	५५
४.३.८ संरचना	५५
४.३.९ शीर्षक	५६
४.४ सल्यानकोट देवीको संक्षिप्त परिचय	५७
४.४.१ विषयवस्तु	५९
४.४.२ संरचना	६०
४.४.३ भाषा शैली	६०
४.५ धादिङ्का कवि प्रतिभा	६१
४.५.१ संरचना	६६
४.६ अस्त्वबोध कथा संग्रहको विश्लेषण	६८
४.६.१ कथावस्तु	६९

४.६.२ पात्रविधान	७६
४.६.३ भाषा शैली	७७
४.६.४ संरचना	७८
४.७ मामा घर उपन्यासको विश्लेषण	७९
४.७.१ कथा वस्तु	८९
४.७.२ चरित्र	८१
४.७.३ संरचना	८२
४.७.४ भाषा शैली	८२
५.१ सन्दर्भ सूची	८४
५.२ कृतिमाथि दिष्णी	८५
६.नष्कर्ष /उपसंहार	९२